

ROMANTILIS- LÜÜRILINE KÕRVALEPÕIGE

Viis viimast balletihooaega jätsid «Estonia» selle aasta müürilehtedele paraku vähe jälgi. Aastatel 1977—1981 oli üldse napilt balletietendusi ja need vähesedki on mitmesugustel põhjustel (v.a. «Asjatu ettevaatus») mägukavast kadunud. Nii on rõõm juba üksnes seigast, et 1981. aastal kavva tulnud «Luikedele järvele» ja T. Härmi balletiõhtule ning 1982. aastast pärinevatele lühiballettidele lisandus uus teos «Sülfiid». Selle H. Lövenskioldi—A. Bournonville'i balleti üle saab headmeelt tunda teiselgi põhjusel: «Estonias» on küll nähtud romantismi peent stilisatsiooni nagu «Chopiniana» või grand pas de quatre ning elatud kaasa Saima Kranigi jt. püüetele tuua «Giselle'i» romantilise balleti stiili, kuid täisverelist, peaaegu puhtas romantismivaimus etendust pole siiani olnud.

Steen «Sülfiidist».

Gunnar Vaidla foto

Miks selline etendus üldse vajalik on? Balletiromantismil on oluline koht balletiloos. Juba selle tõttu pakub see huvi. Varem ega hiljem pole balletil olnud teiste kunstiliikide ees nõnda eelistatud kohta. Romantikumid pidasid just muusikat ja ühes sellega balletti kõige traagilisemateks kunstideks. See tõstis muusika ja tantsu nende silmis kunstide hulgas esikohale. Traagikat leidub juba romantilise tantsu olemuses — baleriin peab varbalt taas tallale laskuma, õhulennule järgneb maandumine jne. Neis tegevustes peitub ideaali ja reaalsuse kokkupõrge, romantilise esteetika üks aluseid. Varbaletõus ei tähenda vaid tehnilist trikki.

nagu vaja, kuid üks igapäevasest erineva, teistsuguse tantsukeele juurde on avatud. Jätkuma peaks töö eelkõige tõelise väljendusrikkuse andmisel pantomiimilistele stseenidele. Viimastel aastakümnetel balletis põlatud pantomiimikunst pole sugugi nii kergesti omandatav.

Jätkuma peaks ka orkestripartii viimistlemine. Nii kummaline kui see ka pole, aga orkester (dirigent Endel Nõgene) jääb muusikale alla. Selgub, et Lövenskioldi muusika stiili polegi nõnda kerge tabada. Tuleks palju rohkem musitseerida, ainult nii on võimalik vältida tuimust. Tihti jääb muusikas puudu nõtkest hingusest.

Kavalehelt (selle sisukuse eest kiitus koostajale Vilma Paalmale) saame teada, et teater tahab välja tuua koguni neli osatäitjate koosseisu. Kahete neist oleme juba näinud. Nimiosalist tantsiva Inge Arro habras kuju on otsekui loodud kehastama õhuvaimu. Tema Sülfiidis on kaasakiskuvat hingestatut lendlemist. Tantsutehnilised raskused ületab ta ladusalt (siiski — tõukejala sirutamise!). Ilmselt just tema elab romantilisse stiili kõige paremini sisse. Ilmudes toob ta endaga kaasa salapära, õrnuse ja graatsia. Usutavalt sisendab ta Jamesile oma kutset. Jääb lisada, et I. Arro elab muusikas orgaaniliselt, ta pole varem olnud nii lähedal suurele õnnestumisele kui «Sülfiidis». Mõnevõrra teist laadi on Eli-

ta Erkina Sülfiid. Temagi tantsu iseloomustab musikaalsus ja stiilitunne, ent tema kujutab õhuvaimu mõnevõrra maisemalt. Võlub tema naiselikkus ja tundevarjundite edasiandmise oskus. Aplomb — oskus viivuks kaunis poosis seisatuda — lisab tantsule värvi. Puudujaäk on «määritud» batterie.

Soti talupoega Jamesi kehastab Andrei Ustinov, «Estonia» üks praegusi silmapaistvamaid tantsijaid. Tema James on loomult romantiline unistaja, kes esialgu oma mõrsjat Effiet ausalt armastab. Kõhklused, piinlemised reaalsuse ja elamise vahel on esitatud siiralt. Mõningat tagasilangust on II vaatuses, kus armastaja vahetevahel tantsija ees taanduma peab. Ustinovi koolitatud jalad sobivad suurepäraselt romantilise balleti sammustiku täpsuse, kiiruse ja kerguse edastamiseks. Avanes uus tahk tema loomingus.

Emotsionaalne — nõnda saab ühe sõnaga iseloomustada teist Jamesi Juri Jekimovit, kes viimaste hooaegade tõhusalt trupist esile kerkinud. Episoodidest ja lühiballettidest on ta nüüd ulatusliku ning nõudliku osani jõudnud ja kannab seda. Erilaadne jalgadetechnika aga pole veel veatult puhas ja täpne.

Realse maailma, selle alatuse, inetuse ja piiratud võrdkuju on «Sülfiidis» nõid Madge. Juta Lehiste kehastub selles osas lausa rabavalt ümber.

Tal näikse olevat võime oma füüsilist muuta. Näiteks käed tunduvad nõial olevat eriti suured, hoopis teistsugused kui nad Lehistel tavaliselt on. Lavakuju plastilise voolimise oskust valdab ta täiuslikult ning see on just balletiplastika (sama plastika draamas või operis poleks mõeldav), ääretult väljendusriikas ning viimistletult täpne. Tegelikult ju Madge ei tantsi, ent Lehiste esinemine mõjub tantsuna, mis toob etendusse vajaliku pinget ja konflikti. Järjekordne suur-saavutus!

Huvitavalt teeb sama osa Janis Garancis. Mehe faktuur juba iseenesest annab Madge'ile jõulisust, kuid üldistusastmelt jääb ta Lehistest maha.

«Sülfiidis» näeme galeriid nendest, kes pulmapäevahommikul Jamesi ümber tegutsuvad. Siin intrigeerib võistleja Effie käe pärast, talupoeg Gurn. Vladimir Kuzmin elab osas püüdliselt; õelusele lisab ta lihtsameelsust, ei pelga ka koomiline näida. Zestis jääb aga kohati puudu täpsusest, sisendusjõust ja kõnekusest. Kaunid on mõlemas koosseisus Jamesi mõrsjad. Larissa Sintsova võib siiruse ja graatsiaga. Ta on läbinisti tantsuline, oskab lavaruumi liikumiseiga täita. Tants on tal täpne, pehme ja karakterit tabav. Tatjana Bassova Effie uneleb vähem, temas pulbitseb elu. Hästi tuli esile igatsus õnne järele. Mõnes episoodis (näit. sõbratari embamine) ilmneb aga markeerimist, mida edaspidi peab vältima. Väärilikalt mõjuvad mõlemad ema osa täitjad Svetlana Balojan ja Helga Ojalo. Pilti täiendavad väike tüdruk (R. Paavel, E. Saks), noormehed (V. Klepinin, M. Bogatõrjov), vana mees (P. Karrell), pillimehed jt. Ka «sülfiidide vaatuses» on kaunist tantsu (solistid T. Laid, L. Sintsova, T. Voronina, T. Burova jt.). Tähelepanuväärne, et pulmatantsu («Reel») lõpus kuulub aplaus tantsurühmale, «Estonias» pole see just tavaline. See aplaus teeb rõõmu.

«Sülfiidi» stiilsust rõhutab küllaliskunstniku Igor Ivanovi töö, kes muuseumimateriale uurinuna tõi lavale olustiku ja ajastu hõngu. Ta viib meid sõti ballaadide maailma, mida teatri valgustuskunstnikud E. Radiku juhtimisel kordaläinult valgusega värvivad. Kiitma peab ka kostüümide ja dekoratsioonide tegijaid (juhendajad vastavalt L. Männik ning E. Mänsalu, dekoratsioonid maalinud U. Kärbis).

Romantilis-lüüriline kõrvalpõige ei vii «Estonia» balletti tema põhisuunast, nüüdiskoograafia propageerimisest, kõrvale, ent lisab akordi sobiva ja rikastava noodi.

HEINO AASSALU

Ohtuht 24. jaan 1983